

nju, ili pak njegovim vrlinama blistavog polemičara, koji znade šuteći razraditi napetost u govoru i porazno razobličiti kineske predstavnike gluhe logici činjenica«.

N. Pavlenko na široko razrađuje tijek tih pregovora koji su trajali tri godine u toku kojih se Vladislavić više od trideset puta susretao za pregovaračkim stolom s kineskim predstavnicima, radeći danonoćno. Na kraju Vladislavić je 21. ožujka 1727. godine dao svoj posljednji projekt po kojemu se pitanje prebjeglica rješavalo na taj način da će oni ostati tamo gdje se nalaze, a oni koji bi prebjegli poslije potpisivanja dogovora morali bi se vraćati ili u Rusiju ili u Kinu. Sve karavane koje se još nalaze na granicama morale bi biti propuštene u Kinu, pri čemu provodnici karavana ne mogu biti više od 200 ljudi. Uz rusku ambasadu trebalo je dozvoliti izgradnju crkve, a dozvoliti i boravak 4 učenika, koji bi svladali kineski i mandžurski jezik. Razgraničenje je trebalo obaviti po principu »uti possidetis« koji je Vladislavić izložio slijedećim riječima: »Neka oba imperija vladaju tamo gdje već vladaju, bez povećanja

na račun drugog«. Nakon oklijevanja s kineske strane na tim je osnovama potpisan i dokument koji je nazvan Burinskim traktatom (jer je potpisan na rijeci Buri). Na osnovi tog traktata napravljen je i posebni ugovor koji je potpisan 14. lipnja 1728. godine u Kjahti, po kojem se gradu i taj ugovor zove.

Sava Lukić se vratio 1729. godine u Petrovgrad, gdje je doživio nekoliko tragedija (smrt sve svoje djece itd.). Umro je 18. lipnja 1738. godine.

Članak N. Pavlenka daje mnoge interesantne podatke o boravku Save Lukića Vladislavića Raguzinskog u Rusiji. On je naročito interesantan sa stajališta ocjene njegovih trgovačkih djelatnosti, koje su izmicale pažnji naših povjesničara. Zato obrada arhivske građe koju je učinio Pavlenko ima veliko značenje za sagledavanje ličnosti Save Vladislavića. Valja očekivati da će autor obraditi tu ličnost i u potpunijem obliku, više metodama povijesne i povijesno-ekonomske analize nego što je to bio slučaj u ovom radu.

Vladimir Stipetić

Dr. JOSIP LUČIĆ, OBRTI I USLUGE U DUBROVNIKU DO POČETKA XIV STOLJEĆA

Sveučilište u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest, monografija 7, Zagreb 1979, str. 285.

Na osnovi dugogodišnjeg istraživanja i proučavanja arhivskih dokumenata dubrovačkog Historijskog arhiva autor je napisao ovu knjigu koja na 285 strana opširno prikazuje obrte i usluge u Dubrovniku od najranijih vremena do početka XIV. stoljeća.

U svom radu autor se osvrće na najstariju prošlost dubrovačke sred-

njovjekovne komune te prikazuje vrste i razvoj obrta, položaj obrtnika, njihovu ulogu u dubrovačkom gospodarstvu, domet proizvodnje i širinu njezina tržišta od VII. stoljeća dalje. Budući da sačuvane notarske knjige potječu od 1278. g., a da do tog vremena nema mnogo dokumenata koji bi omogućili da se u potpunosti sagleda i zaokruži slika

tog područja dubrovačke prošlosti, autor je težište svog rada postavio na kraj XIII. stoljeća.

Činjenica da dubrovačka komuna, a od XV. stoljeća republika, duguje svoj uspon posredničkoj kopnenopomorskoj trgovini i mornarici, utjecala je, prema mišljenju autora, da se u starijoj historiografiji usput pisalo o obrtima i obrtnicima, sa stajališta koje nije mnogo objašnjavalo njihovu gospodarsku važnost. U svojoj knjizi autor iznosi da je u XIII. stoljeću u našim krajevima započeo veliki gospodarski polet, te da se obrtom ili bilo kakvom uslužnom djelatnošću bavio u to doba gotovo svaki drugi — treći dubrovački podanik. Zbog toga smatra opravdanim izučavanje obrta u Dubrovniku te iznosi sve dostupne arhivske i druge podatke o dubrovačkim obrtnicima navodeći niz znanstvenih radova i rasprava, raznih autora, o pojedinim obrtima.

Knjiga je podijeljena u tri dijela. U prvom dijelu autor iznosi podatke o dubrovačkim obrtima i obrtnicima po strukama te govori o građevinskoj, drvodjeljskoj, metalskoj, zlatarskoj, tekstilnoj, kožarskoj, ljekarničkoj i prehrambenoj struci. Spominje također i majstore bez oznake zanimanja, uz čije ime nije naznačeno u dokumentima čime se bave, kao i uslužnu djelatnost, u koju se skupinu obično ubrajaju osobe koje izravno ne sudjeluju u proizvodnji, nego obavljaju razne uslužne poslove. To su u prvom redu liječnici, brijači, učitelji, slikari, nosači, razne vrste služinčadi i sl. Ispred svake struke autor je u posebnom poglavlju prikazao položaj i ulogu tog obrta u dubrovačkoj komuni, poslije čega slijede iscrpni arhivski podaci o pojedinom obrtu. Prvi put nalazimo ovdje podatke o svakom obrtniku ne samo u proizvodnom radu i

odnosima nego i o svemu ostalom što je o njemu ostalo zapisano u arhivskim knjigama; porijeklo, bračno stanje, ugovori o radu, kreditni poslovi, imovinsko stanje, oporuka i drugo, čime se dobiva svestran pregled i znanje o njima.

U drugom dijelu knjige autor piše o položaju i značenju obrta i obrtnika u Dubrovniku u XIII stoljeću, iznoseći njihovo brojno stanje, kvalifikacije, podrijetlo i imena obrtnika. Zatim spominje obrtničke radionice, alat i sirovine te proizvodnju i tržište, te utvrđuje da su pretežan broj dubrovačkih obrtnika sačinjavali domaći ljudi, ali su neki dolazili i iz drugih zemalja, i to preventivno iz Italije i Venecije, zatim iz Dalmacije kao i iz zemalja centralne Evrope, iz Njemačke, Ugarske i drugdje. U ovom dijelu knjige slijede podaci o poslovnim udruženjima i obrtničkim bratovštinama; kreditnim sposobnostima, obrtnicima kao zemljoposjednicima i kućevlasnicima; o visini miraza i njihovom društvenom položaju; o odnosu komune i obrtnika, školovanju obrtničkog pomlatka, porijeklu naučnika kao i o položaju robova i slugu. Na kraju tog dijela autor donosi i zaključak u kojem iznosi da su obrtnici u Dubrovniku, tokom XIII stoljeća, sačinjavali trećinu do polovine proizvodnog stanovništva, no da je golemu većina među njima živjela na granici životnog minimuma. Pored mnoštva siromašnih postojao je i srednji sloj, dok je samo nekoliko pojedinaca tvorilo gornji sloj bogatih obrtnika. Potkraj XIII stoljeća počelo je izrazito razdvajanje među obrtnicima. Počinje se javljati ne samo podjela rada, sa specijalizacijom unutar jedne struke, nego i duboko imovinsko raslojavanje obrtnika. Pojedinci daleko nadmašuju svojim standardom, imovinom, finansijskim

i kreditnim potencijalom druge obrtnike iz iste struke. Prema mišljenju autora dubrovački su obrtnici odraz tadašnjeg stanja razvoja proizvodnih snaga, dotadašnjeg radnog iskustva i razvoja sredstava za proizvodnju, društvenog uređenja, unutrašnjih i vanjskih prilika dubrovačke komune te smjera razvoja obrta jadranskog i sredozemnog gospodarsko-materijalnog i kulturno-umjetničkog kruga. Izraz su i proizvodnih suprotnosti robnonovčane privrede temeljene dijelom na jednostavnoj robnoj proizvodnji, a dijelom na najamnom radu.

U trećem dijelu knjige nalazimo izbor neobjavljenih dokumenata, na latinskom jeziku, o dubrovačkim obrtnicima po strukama, i to iz građevinske, drvodjelske, metalne, zlatarske, tekstilne, kožarske, prehrambene kao i uslužne djelatnosti. Život je srednjovjekovnih obrtnika u Dubrovniku bio raznolik, protkan svakidašnjom borbom za život, pa je autor donio opširniji izbor relevantnih

arhivskih dokumenata kako bi se dobila što vjerovatnija slika njihovih svakodnevnih briga, radnih obaveza i društvenog života. To su izabrani primjerci građe koja se odnosi na njihove radne, proizvodne ugovore, narudžbe posla, nabavu materijala, primanje naučnika na naukovanje, financijsko-kreditna poslovanja, oporuke i slične pravne poslove.

Na kraju knjige nalazimo sažetak napisan na talijanskom jeziku, bilješku o piscu, te kazalo važnijih osobnih imena, zemljopisnih imena i stvarnih pojmova.

Ovom je knjigom dr. J. Lučić na veoma iscrpan i znanstven način osvijetlio pitanje obrta i usluga u Dubrovniku do početka XIV stoljeća, jedno dosad veoma malo poznato područje iz dubrovačke prošlosti. Autor je time popunio jednu osjetnu prazninu u našoj historiografiji, pa će iz tog razloga korisno poslužiti svima koji se bave proučavanjem i istraživanjem dubrovačke prošlosti.

Dr. Ilija Mitić

O JEDNOM NOVOM IZDAVAČKOM PLANU JAZU IZDANJE ODABRANIH DJELA DUBROVAČKOG MISLILOČA 16. STOLJEĆA NIKOLE V. GUČETIĆA

Predsjedništvo JAZU donijelo je 1979. godine zaključak o izdavanju kapitalnih djela naše filozofske baštine. To je dugoročan projekt, kojim bi valjalo u idućih deset godina obuhvatiti odabrana djela dvojice renesansnih mislilaca; Nikole Vitova Gučetića i Frana Petrića. Osigurana su također i financijska sredstva za početne radove, arhivska istraživanja, fotokopiranje, snimanje, prijepis tekstova i drugo.

Jugoslavenska akademija je od svojega postanka, 1867. g., publikacijama i serijama izdanja, monogra-

fijama i objavljenom građom pridonosila proučavanju povijesti naše znanosti. Unatoč tome povijest domaće filozofske misli velikim je dijelom ostala nedovoljno zastupljena i obrađena. Bogato blago naših filozofa humanista ostalo je skriveno, teško dostupno i slabo poznato. Historijski zadatak koji sebi postavlja Jugoslavenska akademija, upravo Razred za društvene znanosti, svojom zamisli sustavnog objelodanjivanja djela naših filozofa humanista, koja dosad nisu u cijelosti bila objavljivana ili nisu zastupljena kritičkim